

historia i Finland, att blåmesen spritt sig till Torneå från den finska sidan, och att dess uppträdande därstädes alltså ej kan betraktas såsom en följd av expansion österut från svenska sidan Torne älv. Vi en analog frågeställning beträffande rådjurets uppträdande i norra Finland kom O. KALELA nyligen (1948) till liknande resultat.

Litteratur. FRIESENDAHL, A., 1907, Om fågelfaunan i södra Norrbotten. Arkiv för zoologi. — HOLM, B., 1945, Om fågelfaunan i Norrbottens kustland. Norrbottens natur 1. — 1947, Ibid. 1. — KALELA, O., 1948, Metsäkauriin esiintymisestä Suomessa ja sen levinneisyyden muutoksista lähialueilla. Suomen Riista 3: 34—56. — KIVIRIKKO, K., 1947, Suomen Linnut. I osa. Porvoo—Helsinki. — OLSSON, V., 1947, Några iakttagelser av djurlivet i Norrbotten 1946. Norrbottens natur 1.

Summary: The northward expansion of *Parus caeruleus* in Finland. The author gives recent observations showing the spread of the blue titmouse to the western parts of North Finland. In Sweden this species has been observed even further north than in Finland, but fairly far westwards from the Finnish border. Hence the author is of the opinion that the blue titmouse has spread to the area of Tornio from the south-east through Finland and not from the south-west through Sweden.

Jyväskylän lyseon lintukokoelma.

VILHO V. VAARNA

Saatuani nimityksen syksyllä 1945 Jyväskylän lyseon luonnonhistorian ja maantiedon lehtoriksi jouduin tekemisiin tämän vanhan koulun rikkaiden ja varsin hyvien kokoelmien kanssa. Koska erityisesti lintukokoelma on suuri — 211 yksilöä — sekä useat sen linnuista hyvin vanhoja, ansaitsevat ne laajempaakin huomiota, voipa eräillä tiedoilla olla tieteellistäkin merkitystä.

Kokoelmien suhteellisen hyvä kunto on suurelta osalta koulun pitkäaikaisen a. o. aineiden lehtorin Lauri T. Helteen ansiota.

Millaisessa hoidossa kokoelman „vanhukset“ ovat olleet ennen koulun siirtymistä nykyisiin suojiinsa, on mahdotonta sanoa. Mutta kun näkee v:lta 1837 peräisin olevat vanhimmat lajit, joiden höyhenys on edelleen kiiltävän kiinteä eikä vielä juuri nimeksikään haa-listunut väreiltään, täytyy ihmetellä niiden hyvyyttä, mikä ilmeisesti ensi kädessä johtuu niiden huolellisesta preparoinnista.

Paikka- ja nimimerkinnot olen säilyttänyt seuraavassa alkuperäisinä, koska ne lisäävät kokoelman „ajan henkeä“ eikä niiden ymmärtäminen tuota vaikeuksia.

Kokoelman rungon muodostavat seuraavat 50 yksilöä, jotka todennäköisesti on hankittu kollega Bonsdorffin aikana. B. oli luonnonhistorian opettajana koulussa ainakin jo vuonna 1873 ja erosi virastaan 31. XII. 1881. Mistä ja miten linnut on saatu, ei ole tiedossa.

<i>Sturnus vulgaris</i>	Espoon pit.	7. IV. 1841
<i>Loxia curvirostra</i> ♀	Espoo	3. IV. 1841
" " ♂	"	6. I. 1841
<i>Fringilla linaria</i> ♂	H:gin pit.	21. V. 1846
" <i>carduelis</i> ♂	" "	15. V. 1842
" <i>coelebs</i> ♂	Espoo	13. IV. 1843
" " ♂	"	13. X. 1840
" <i>montana</i>	H:gin pit.	7. IV. 1843
" <i>domestica</i> ♂	Espoo	9. XII. 1839
" " ♀	"	"
<i>Emberiza citrinella</i> ♂	Helsinki	18. XII. 1837
<i>Plectrophanes nivalis</i> ♀	H:gin pit.	7. XII. 1839
<i>Anthus pratensis</i>	Espoo	20. V. 1842
<i>Parus coeruleus</i> ♀	Helsinki.	13. XII. 1857
" <i>major</i>	"	1850
<i>Picus major</i>	Espoo	17. I. 1841
<i>Cuculus canorus</i> ♀	H:gin pit.	3. V. 1839
<i>Haliaëtus albicilla</i>	Espoo	19. XI. 1850
<i>Anser bernicla</i> ♀	Espoon pit.	20. VII. 1840
" <i>cinereus</i>	Kirkkonummen pit.	
<i>Anas acuta</i> ♂		1845
" <i>penelope</i> ♀	Espoo	27. XII. 1839
" " ♂	"	17. IX. 1840
" <i>boschas</i> ♂	"	1840
<i>Fuligula cristata</i>	Espoon pit.	17. V. 1849
<i>Glaucion clangula</i> ♂	Espoo	20. IV. 1840
" " ♀	"	20. V. 1840
<i>Harelda hiemalis</i> ♂	Kirkkonummen pit.	18. V. 1841
<i>Oidemia fusca</i> ♂	Espoo	25. V. 1842
" " ♀	H:gin pit.	18. VII. 1839
<i>Somateria mollissima</i>	Espoo	26. V. 1841
" "	H:gin pit.	12. VIII. 1841
" <i>spectabilis</i>	Espoo	15. VI. 1848
<i>Mergus serrator</i> ♂	"	6. VI. 1840
" <i>merganser</i> ♂	"	6. VI. 1843
" " ♀	"	8. V. 1841

<i>Podiceps auritus</i> ♀		12. V. 1859
<i>Vanellus cristatus</i> ♂	Espoo	1843
<i>Machetes pugnax</i> ♀	Espoon pit.	10. VIII. 1840
" " ♂	" "	28. V. 1845
<i>Totanus fuscus</i> ♀	" "	17. V. 1848
<i>Actitis hypoleucos</i>	H:gin pit.	V. 1840
<i>Scelopax rusticola</i> ♂	" "	13. VI. 1840
<i>Larus fuscus</i>	Espoo	7. VIII. 1840
" <i>glaucus</i>	Espoon pit.	27. VI. 1846
<i>Alca torda</i> ♂	Espoo	3. I. 1846
<i>Uria grylle</i> ♂	H:gin pit.	1. VII. 1839
<i>Lagopus albus</i> kesäpuk. ♂	Espoo	23. XI. 1840
<i>Tetrao tetrix</i>	"	10. XI. 1845
" <i>urogalloides</i> (korpimetso)	Lohjan pit.	1. II. —42

Muut paitsi korkkilevyllä seisova *Anser cinereus* ovat valkoiseksi maalatulla puualustalla. Täyttöasento on jokseenkin saman kaavan mukaan jäykkä seisoma-istuma-asento. Kuten luettelosta ilmenee, puuttuu eräitä päivämääriä ja korpimetsossa on 1. II. —42, mikä kuitenkin ei voi tarkoittaa muuta kuin 1842.

Arvelen, että nämä linnut lienevät Wright-veljesten töitä. Käsi- kirjoissa (vrt. KIVIRIKKO: Suomen linnut) ei näistä ole mainintaa esim. korpimetsosta eikä pulskahaahkasta. Koulun vuosikertomuksissa, jotka alkavat lukuvuodesta 1873—74, ei myöskään ole näistä merkintöjä.

Toinen merkittävä linturyhmä on Vaasassa toimineen Jakob Stenbäckin käsialaa (E. J. VALOVIRTA: Vaasan kaupungin lintukokoelma ja sen luojat, O. F. 1933, siv. 106—7). Nämä linnut, yhteensä 30 kpl, ovat joko Jyväskylästä tai Alavudelta, kuten seuraava luettelo osoittaa. Vain 7 yksilöä on vaillo paikka- ja 4 aikatietoja. V. 1871 täytettyjä on 24 yksilöä — Vaasan kokoel- massa 5 — ja 1872 2 kpl. — Vaasassa 10. Nimilipuissa on täyt- täjän nimimerkkinä J. Stbk.

<i>Garrulus infaustus</i>	J:kylä	4. X. 1871
<i>Pyrrhula rubicilla</i> ♀	"	15. X. 1871
<i>Fringilla montifringilla</i>	"	20. IX. 1871
<i>Emberiza citrinella</i>		11. VI. 1871
" <i>schoeniclus</i>	J:kylä	10. XI. 1871
<i>Anthus trivialis</i>	Alavo	1871
<i>Motacilla alba</i> ♀		
" <i>flava</i>		
<i>Parus borealis</i>		1871
<i>Acredula caudata</i>	J:kylä	15. X. 1871

<i>Regulus cristatus</i>	J:kylä	1871
<i>Lanius collurio</i>		1871
" "		1871
<i>Muscicapa atricapilla</i>	Alavo	VI. 1871
<i>Phylloscopus trochilus</i>	"	20. VI. 1871
" <i>collybita</i>	"	5. VII. 1871
<i>Turdus musicus</i>	"	VI. 1871
" <i>viscivorus</i>	J:kylä	10. X. 1871
" <i>iliacus</i>	"	19. IX. 1871
<i>Saxicola oenanthe</i>	Alavo	2. VII. 1871
<i>Luscinia phaenicurus</i>		
<i>Anas penelope</i> nuori syyspuuk. ♂	J:kylä	14. IX. 1871
<i>Anas boschas</i> ♀	Alavo	18. VII. 1871
" <i>crecca</i> ♀	"	16. VII. 1871
<i>Glaucion clangula</i>	"	17. VII. 1871
<i>Podiceps auritus</i> ♂		
" " ♂	J:kylä	7. VII. 1871
<i>Actitis hypoleucos</i>	Alavo	15. VIII. 1871
<i>Sterna hirundo</i> (nuori)	"	15. VIII. 1871
<i>Larus canus</i>	Jyväsjärven jäältä	14. II. 1871

Näidenkin tulo kokoelmiin on hämärä. Koulun vuosikertomuksissa on mainittu jokin yksittäinen lintulahjoitus, mutta lajit eivät ole yhtäpitävät näiden kanssa. Pari kertaa esiintyy maininta „ostettu 10 täytettyä lintua“, mutta lajeja ei mainita (1886—87, 1887—88).

Seuraavana vuonna koulu saa lahjoituksena 13 yksilöä, joiden täyttäjät ja lahjoittajat on farmaseutti J. S u c k s d o r f f. Tältä samalta täyttäjältä, joka käyttää merkkiä S—ff, on kaikkiaan 18 yksilöä. Nämä ovat ilmeisesti aivan paikallista saalista, joskin 5 nimilippua on epätäydellistä. Nämä lajit ovat:

<i>Pinicola enucleator</i> ♀	J:kylä	2. XI. 1888
<i>Plectrophanes lapponicus</i>	Vesanto	1900
<i>Parus major</i>	"	
<i>Luscinia rubecula</i>	J:kylä	3. V. 1887
<i>Hydrobata cinclus</i>	Vesanto	1900
<i>Picus leuconotus</i>	J:kylä	14. III. 1886
<i>Asio otus</i>	"	19. X. 1886
" <i>accipitrinus</i>	Vesanto	1900
<i>Syrnium funereum</i>	"	1900
<i>Surnia ulula</i>	P(etäjä)vesi	21. X. 1886
<i>Falco aesalon</i>		
<i>Buteo vulgaris</i>		
<i>Astur palumbarius</i>		
<i>Pernis apivorus</i>		
<i>Pandion haliaetus</i>		

<i>Sterna paradisea</i>	J:kylä	20. V. 1888
<i>Larus canus</i>	"	15. VI. 1888
<i>Tetrao urogallus</i> ♀	Vesanto	1900

Lisäksi on kokoelmissa preparaattori W. Lönnin täyttämiä lintuja 9 yksilöä ja J. Sahlsteinin 10, mutta näillä ei ole tieteellistä arvoa vajavaisten tietojen takia. Tämä on valitettavaa, sillä molemmat ovat suorittaneet työnsä ilmeisesti Jyväskylässä ja sen ympäristössä. Lönn on konservoinut m. m. maakotkan ja pähkinähakin. Lintuja on vuosisadan alussa hankittu kokoelmiin jopa kerran 200 mk:n arvosta (1905—06).

Muut kokoelman linnut ovat täysin erillisiä. Niiden tiedot ovat puutteellisia ja niitä on eri puolilta Suomea, jopa kaksi Kuollan niemimaalta Varsugan Lapista (*Lestris parasitica* ja *L. cepphus* 17. VII. 1898). Vuosikertomukset eivät anna valaistusta asiaan, sillä niissä on vain ylimalkainen maininta, linnun suomalainen nimi (esim. „haukkapöllö“) ja lahjoittaja.

Ratkaisematta jää myöskin, mitä lajeja ja minkä arvoisia ovat olleet ne 100 yksilöä „loppuun kulutettuja lajeja“, jotka aikanaan on kokoelmista poltettu.

Kuten ylläolevasta todetaan, voivat koulujen kokoelmat käsittää melkoisia tieteellisestikin arvokkaita esineitä, kunhan ne vain ovat asiallisesti ja oikein valmistettuja. Mutta käsittämättömän paljon on myös lajeja, joista pelkän huomaamattomuuden takia tiedot puuttuvat. Niinpä on tässäkin kokoelmassa vielä harjalintu-♂, joka on ammuttu Keuruulla n. 15 v. sitten. Viranomaisten toimesta se takavarikoitiin ja joutui huonossa kunnossa täyttäjälle ja koululle.

Kun useiden koulujen kokoelmat edustavat paikkakunnan ja lähiympäristön tavallista lajistoa sekä toisaalta taas niihin joutuvat seudulta tavalla tai toisella saadut harvinaiset lajit ja muunnokset, on anteeksiantamatonta materiaalin tuhlausta tehdä niistä vain koulun havaintovälineitä. Yhtä ajattelematonta on, että viran uusi hoitaja, jopa lyhytaikainen viransijainen, työ- ja uudistusinnossaan „järjestää kokoelmat ja uusii vanhentuneet ja virheelliset nimet“ hävittäen vanhat ja arvokkaat nimiliput jäljettämiin.

Summary: The bird collections of the Lyceum of Jyväskylä. The author describes the old bird collections of the Lyceum of the town of Jyväskylä. The collections contain 211 specimens, in part more than a hundred years old. They represent many faunistically important finds so far not mentioned in the literature.